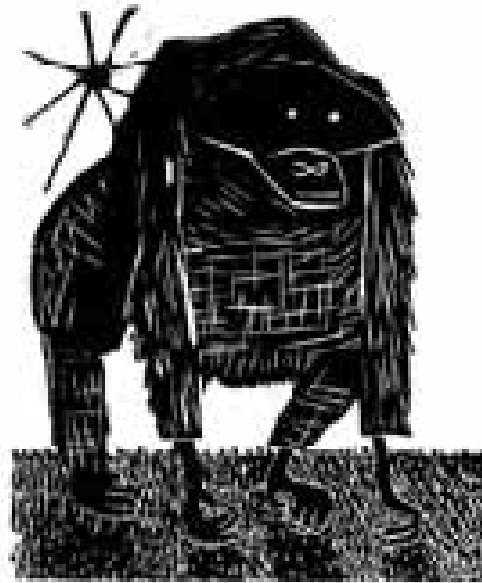

Torsten Renqvist

Torsten Renqvist, född 1924 i Ludvika men bördig från vidderna långt norröver, var först målare och grafiker och sedan, från 1960-talets mitt, skulptör. Han debuterade 1950 och kom snabbt att inta en central ställning i svenskt konstliv. För sin grafik fick han 1964 pris på Biennalen i Venedig. Samma år utförde han sitt sista grafiska blad *Landskap i mörker*, och något år senare bränner han många målningar på en äng utanför sitt hem i Kummelnäs, Nacka. Sedan dess är han skulptör. En tunnbladig kniv från Mora och en liten yxa är hans främsta redskap. På ett gammalmästerligt sätt har han skapat stora skulpturgrupper som *Lautrecs flickor*, en dansande flicka, några elefanter, en trana och många andra fåglar, ett monument över Elsa Beskow, drakar, apor, en sliten vaktande hynda, fynd eller minnesfragment från resor långt norröver, Noaks ark med en flöjtande fågel Fenix i topp eller *Eva och Adam*, en skulpturgrupp i asp, placerad i en enorm häxkvast. Den första stora skulpturen utförd i fur föreställer Johannes Döparen, och idén till den kom från en dikt *Till det omöjligas*

konst av Gunnar Ekelöf. Enligt bysantinsk kulturtradition frambär på ikonmålningar Johannes Döparen sitt huvud i ena handen medan han fortfarande har sitt huvud på plats. Skulpturen inköptes av Statens konstråd och fick sin placering i entrén till en departementsbyggnad. Men elaka eller vitsiga kommentarer om att »ha huvudet under armen och framvisa sin nakenhet« resulterade i att personalen krävde att skulpturen skulle avlägsnas. Nu har *Dockan Johannes* en värdig och mycket bättre plats i entréhallen till Retziuslaboratoriet vid Karolinska Institutet i Solna. En skulptur föreställande Karl XII utgår från en vaxavgjutning av kungens dödsmask, som infogats i den för övrigt ganska grovt skulpterade träfiguren. Det är det märkligaste porträtt någonsin utfört av den mördade kungen. *Karl XII sover stående* heter skulpturen, som ganska nyligen inköptes av Moderna museet där för övrigt Torsten Renqvist är mycket välrepresenterad både med måleri, teckningar, grafik och skulptur, och där han har haft två separatutställningar, 1974 och 2002.

T.v. *Apan*, träsnitt, 230 × 180 mm
Nedan. *Elsa Beskow, ...*, 500 × 500 mm
Sid. 1. *Räven* linosnitt 180 × 255 mm

Till offentlig miljö har Torsten Renqvist utfört ett stort antal verk, och det finska museet Ateneum har förvärvat fyra av hans mest betydelsefulla träskulpturer, bland annat *Lautrecs flickor*, *Göran och draken* samt *Dansande flicka*. Den senare finns i en bronsavgjutning i entrén till Kulturdepartementet på Drottninggatan i Stockholm.

Torsten Renqvist hämtar inspiration från gammal grekisk, kykladisk konst, från medeltida sakral konst, från det gamla Egypten och liksom Constantin Brancusi (1878–1957) från en folklig hantverkstradition.

År 2000 mottog Torsten Renqvist Sergerpriset, som delas ut vart femte år av Kungliga konstakademien. Han fick det prestigefulla priset ur konungens hand »för skulpturer som kännetecknas av en enveten samverkan mellan det personliga och det allmänmänniska. Hans konstnärsskap är idel nyskapande inom en uråldrig tradition och det sänder en sinnlig knorr in i framtiden.«

Det är en gåta varför Torsten Renqvist slutar som grafiker efter det han 1964 fått ett prestigefullt pris för just sin grafik på Biennalen i Venedig. Är det kanske en gåta även för Torsten Renqvist? I Venedig visade han cirka 35 grafiska blad, alla koppargrafik. Det var den ståtliga triptyken *Flodaltare*, *Befolkat klot*, sviten *Fragment i jorden*, *Risig skog*, sviterna *Skogsbryn*, *Klot* och *Upplopp* samt hans sista blad, *Landskap i mörker*. Professor Allan Ellenius skriver 1964 om Torsten Renqvist:

»I sin grafiska produktion har han successivt renodlat motsättningen mellan svärtan och papperets vita grund och har på detta område visat en materialteknisk uppfinningsförmåga som starkt bidragit att ge honom hans ledande position bland nutidens svenska grafiker.«

Flera skulle stämma in än mer positivt i hyllningskören. Men ändå slutar Torsten Renqvist med grafiken, trots att han anser att skulptur och grafik har beröringspunkter. Var upplevelsen av den starkt kommersialiserade konstsituationen han mötte i Venedig så stark? Popkonsten från USA dånade in i Europa då. Han skriver:

»... bildkonsten drogs in i en kommersiell virvel, där marknadsföringen var en av de viktigaste pådrivande krafterna. Amerikanerna dominerade med fräcka tag och idel framtider. De deltog med väldiga dukar. Rauschenberg var vikt för stora priset i förväg ... // ... Under de villkoren tävlar jag ej. Jag blev fullständigt skräckslagen över konstlivet. Jag har hållit mig borta. Jag vet

bara detta nummer, att jag känner igen det jag inte ska vara med i redan på en viskning eller en doft.«

En av Torsten Renqvists tidiga grafikserier är portföljen *Djur*. Den utkom 1952 hos Lennart Andersson, med galleriet och förlaget Grafik och skulptur. Hans företag gick i konkurs kort därefter, och konkurslagret köptes upp av bland andra Konstfrämjandet. Det betydde att konstnären inte fick någon ersättning alls för arbetet. »Lennart Andersson var en idealist. Jag tyckte bra om honom« berättar Torsten Renqvist 54 år senare. Bladen trycktes av konstnären själv på Sven Olof Ehréns tryckpress på ett kraftigt papper, som missfärgades av ljus. Torsten Renqvist var missnöjd med detta av ekonomiska skäl påtvingade pappersval. Portföljens omslag, som han också tryckte själv som träsnitt, föreställer en tät gran-skog. Tätt, tätt och i ljust vågrönt radar alla de små granarna upp sig likt ett mönstertryck. När bladen nu trycks på nytt år 2006 sker det på ett så tunt och fint papper som konstnären önskade sig 1952, ett Japanpapper, benämnt Tengujo silkespapper. Mäster-

tryckare är den av konstnären högt uppskattade Mikael Wahrby.

Serien *Djur* omfattade ursprungligen nio blad. Alla var inte träsnitt, vilket felaktigt brukar uppges, ty några var utförda i den närbesläktade, kanske smidigare tekniken linoleumsnitt. Några blad i serien har blivit speciellt älskade och avbildas ofta i olika sammanhang. Det gäller t.ex. *Igelkotten*, ett av träsnitten (ovan). Den har en under rubrik: *Om kriget kommer*. Andra världskrigets slut låg inte så långt tillbaka. De hotande molnen svävar över igelkottens lufsande rakt fram, taggarna är i beredskap och det märkliga leendet har både hot och hopp i mungipan. Djuret är stort, upptar nästan hela bilytan, och fartränderna under fötterna leder i bestämd riktning.

Källarråtten är instängd i ett randat rum (t.h.). Knaprar den i sig de frihetsberövande kritstrecken för att nå ut i de undre regionerna? Den är ett träsnitt. *Apan* i rutig kostym har streck till mun, och näsborrar som ett oändlighetstecken. En sols strålar kliar den på ryggen. Den ser både godmodig och bister ut. Den är tryckt som träsnitt och har på trästockens översida en överkryssad igelkott som Torsten Renqvist inte blivit nöjd med. *Hjortdjuren*, *Fiskarna* och *Rättboet* är träsnitt, medan *Kråkungen*, *Räven* och *Vårtsvinet* (t.v.) är linoleumsnitt. Två blad, *Fågel i en skog*, träsnitt, och *Elefanten*, linoleumsnitt, ingick ursprungligen inte i portföljen *Djur*. De har av konstnären generöst erbjudits att få följa med i denna nyutgåva, utförd drygt ett halvt sekel senare.

Ovan. *Källarråtten*, linosnitt, 200 × 160 mm

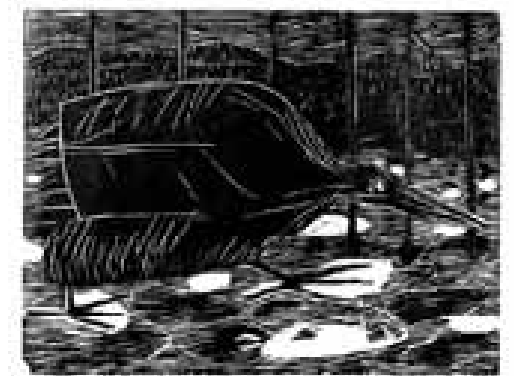
Ovan t.v. *Igelkotten*, träsnitt, 180 × 240 mm

T.v. *Vårtsvinet*, linosnitt, 130 × 190 mm

»Mina bilder av djur är inte porträtt av den eller den katten eller strutsen. De är tillkomna i en föreställning om att djurs kroppar och rörelser motsvarar åtbörder och hudminnen i vårt egetpsyke. De är en psykologisk balett inom den tradition som kallas fabler«.

Flera djur tecknades under studietiden vid Slade School of Art i London 1951–1952. Torsten Renqvist ritade till exempel av en elefant i djurparken. Skissblocket var för litet, bara halva djuret rymdes. Ett kvarts sekel senare utför han *Lilla elefanten drömmer* för Greta Garbos torg i Stockholm. En stor och tre små elefanter, alla rosa och halva, livar upp den platsen på Söder.

T.v. *Elefanten*, linosnitt, 235 × 180 mm
Nedan. *Råttboet*, träsnitt, 165 × 200 mm
Nedan t.h. *Fågel i en skog*, träsnitt, 180 × 240 mm

Trästockarna är skurna ur ett hårt afrikanskt päronträ, Peruba rosa. Konstnärskolegan Torbjörn Zetterholm hade fått ett erbjudande om att få köpa en fyra meter lång planka för 600 kronor. Hårdheten gjorde den mycket lämplig för träsnitt. Men det var en vid den tiden ansenlig summa pengar. De delade på kostnaden och lät klyva plankan. Den har gett många tryckstockar, som fortfarande håller för tryckning.

Torsten Renqvist har både i sin grafiska produktion och som skulptör ofta avbildat djur. De skildras med en expressiv humor, men mister aldrig sitt allvar. De ser trots sin litenhet stora ut, en del fyller som träsnitt hela bildytan. Avsikten med just denna serie djur var ursprungligen att trycka dem på tyg eller på tapeter. NK:s textilkammare med dess dynamiska chef Astrid Sampe tillfrågades. »Snälla herr Renqvist, vill ni skrämra små barn?» blev svaret. I det tidiga 1950-talets textila mönsterflora fanns det ingen plats för dessa djur.

När mappen *Djur* recenserades 1952 pekade några kritiker på släktskapet med den engelska konsten, och särskilt med en grafiker och bokillustratör från 1700-talet vid namn Thomas Bewick. Denne konstnär förfinade träsnittet och gav det en renässans, och hans illustrationer i naturvetenskapliga verk sågs säkerligen av Torsten Renqvist under studietiden i London.

Med den äran fortsatte och utvecklade Torsten Renqvist den traditionen!

Mailis Stensman
Konstvetare och författare